

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kolmonostoruteza 57 sz.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1869. ápril—decemberre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 1 „ 60.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Az „ERDÉLYI GAZDA”-ból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhatunk.

A Kolozs-Monostoron felállítandó gazdasági tanintézet ügyében kiküldött miniszteri biztos **M. Hiddeghéty Antal** urnak a földmívelési minisztériumhoz az intézet ügyében tett előterjesztése.

(Folytatás és vége).

Építkezések.

Az építkezést illetőleg fő tekintetbe jó a tanintézet épülete. Ennek helyzetére nézve újabb tüzetes vizsgálódásaim nyomán is csak azon meggyőződésben erősödtem meg, hogy ennek minden tekintetben a leégett csűr helyisége felel meg, a mint azt a belsőségek térképe is kimutatja. Közel lévő magasabb, egészséges fekvése a hegy lejtőjén teljesen alkalmas e célra, s egyszersmind gyönyörű kilátással bír Kolozsvárra s az egész körül levő kis vidékre, valamint hogy másrészt a vidéknek díszítésére is szolgál. Alkalmas pedig e helyiség már annál fogva is, mivel e csűrnek most is épségben fennálló falai rendkívüli szilárdsággal építvék, s az intézeti épülethez felhasználhatók levén, és ez által lényeges költség megtakarítás is eszközölthetvén, lehetővé tétetik a budgetben kijelölt összegben a cél megvalósítani, és a jelenkori építéshez képest az egésznek nagyobb szilárdsága biztosíthatik.

Mindenek előtt azonban tisztába kellett jönnöm a helyiségek mennyisége és minősége iránt, melyeket az intézeti épület, az intézetnek főnnebb elősorolt szervezetéhez képest megkiván. — Ezeket a következőkben állapítottam meg:

1. Két tanterem, mindegyike 4° széles, és 5° hosszú = 20° öszvesen 40 □ öl.
2. Mindegyik tanterem mellé — ha lehetséges ebbe nyílólag is — két gyűjtemény helyiség, ezekből 3 a 10 □ ° s egy 16 □ öles, öszvesen 46 „ „
3. Laktermek 3 egész 6 osztályban legalább 60 növendékre s egy-egy egyénre 60 □', öszvesen 120 „ „
4. Ezekhez három mosakodó helyiség a 6° 18 „ „
5. Egy kórszoba circa 12 „ „

6. Intézeti iroda 12 „ „
7. Olvasó terem 20 „ „
8. Igazgató lakása öszvesen 46 „ „
9. Vegytanár lakása 38 „ „
10. Intézeti szolga lakása 20 „ „
11. Négy árnyékszék helyiség 12 „ „
12. Egy ebédlő legalább 24° □ 24 „ „
13. Konyha, cseléd lakok, legalább 4 szoba, fürdőszoba, élés kamarák, fakamarák, pinczék. — Egyéb kellékek.
14. Általános fűtés,
15. Vízvezetés,
16. Villámhárító.
17. Gazdaságos ürülék-vezetés.
18. Csatornázás.

19. Az 1-ső egész a 10 szám alatti helyiségeknek mindenesetre földszint és az emeletre kell jutniok, mig az utóbbiak a sousterrainben is alkalmazhatók, annál is inkább, miután ennek nagy része a helyzet lejtősségénél fogva szintén a földszinre esik. Valamint hogy az igazgatói s tanári laknak, konyha, kamara s cseléd szoba része igen alkalmazható mindenütt a sousterraimbe eresztethetik.

Az intézetnek kellő helyiségeibe alkalmazandó vízvezetés különösen a tisztaság fenntartása tekintetéből mellőzhetetlenül szükséges és létesítése tetemes költség nélkül eszközölhető is.

Az F alatt ide csatolt térkép mutatja a csűr falainak alaprajzát, s azon a vörös és kék körvonalozások azoknak az intézet épületéhez, nézetem szerint czélszerű felhasználási módját. Ide értvén egy emeletnek és a sousterrainnek alkalmazását, a minek kivihetősége felett semmi kétely sem foroghat fenn; kétségen kívülé vált egyszersmind, hogy az intézetnek mindazon főnnebb részletezett helyiségekkel leendő felépítése, ugyanezen csűr alapokon eszközölhető, miután már a földszint és első emeletnek térmértéke a törtszámok elhagyásával is 368 □ ölre számítható, s ez a kijelölt szükséges helyiségek tér összegének teljesen megfelel.

E körülményekkel tisztába jövén, fő gondom volt, hogy az építkezési tervnek elkészítése végett egy lehető ügyes és megbízható építészhez forduljak.

Az e tekintetben leghivatottabb férfiak tanácsával élve Kágerbauer és társa Debreczeni B. építészeket, mint legmegbízhatóbbakat hívtam fel ennek eszközzésére.

Az első távok létével csak Debreczeni ur volt e feladatra megszerezhető, a ki is irányzó útasításul vevén tölem a szükségelt s fenn részletezett intézeti helyiségek jegyzékét, valamint az F. alatti alap tervrajzot a helyszínén tett vizsgálat után szintén meggyőződött annak czélszerű kivihetőségéről. — Ennek folytán megkészté az idő rövidsége miatt csak általános vázlatban, az épület tervrajzait melyeket G. alatt van szerencsém az ide mellékelt 5 darab képletben bemutatni, ugy szintén az ez építkezéshez általa készített költségvetést.

Az itt jelenleg fennforgó építési árviszonyokról, melyek az éppen most rohamoson készülő vasuti építkezések következtében mindenestre tetemesen emelkedtek, nem lévén beható ismereteim, czélszerűnek tartottam az ügy érdekében Tompa János m. kir. építészeti mérnök ur szivességét igénybe venni, mint oly férfit ki itt az építészeti téren, tapasztalt jártasságánál s ügy-szereteténel fogva közelségben részesül, mindenek előtt a költségvetést átvizsgálván, annak ártételeire nézve észrevételeit tegye meg. — Tompa ur egész készséggel vállalkozott e feladatra, s ez iránti nyilatkozata H. alatt foglaltatik. — Részemről nem mondhatok mást róla, mint hogy az észrevételeknek mind helyességéről, mind valóságáról teljesen meg vagyok győződve.

Ez alkalommal azonban bátor vagyok Nagyméltóságodnak figyelmét felkérni arra, hogy az építkezési költségvetésben foglalt öszveggel — a melyben egyébiránt még a fűtés bérrendezése és vízvezetés nem foglaltatik — az ez intézet felállítására az országos budgetben foglalt 60,000 frt. kimerítettvén, ennek következtében az ez intézet életrevalóságának legfontosabb, leglényegesebb kellékéről t. i. a megfelelő taneszközökkel való felszereléséről, a mi legalább 20,000 forintot igényel, mi elébb gondoskodni kellek.

Ama főnnebb jelentett intézkedés által az intézet első évi folyamának elhelyezése, addig is mig az intézeti épület elkészülne, mind a növendékekre mind pd. 4 tanárra nézve biztosítottván, mellőzhetővé vált, hogy az intézet építése körüli megállapodás rögtönztessek.

Ugyanazért nagy megnyugtatómra szolgált ily rögtönös intézkedést kikerülhetni és bátor vagyok az e tekintetbeni teendők iránt Nagyméltóságodnak javaslatba hozni, hogy kegyesen acceptálván a Tompa ur által rectificált költségvetési alapot, valamint az általam ez intézet helyiségére nézve részletezett alaptervet s kiviteli módozatának alapelveit, melyek Debreczeni ur tervlapján a réá fordíthatott idő rövidsége miatt egészen czélszerű kifejezést nem nyerhettek, ezen tervezeteket az erdélyi gazdasági egyesületnek legujabban a gazdasági tanintézet érdekeinek gyámolítására megválasztott külön bizottmányához leküldeni méltóztassék, azon megbizással, hogy feszólitván Debreczeni urat a rectificált költségvetési alap elfogadására, az elfogadás esetében az építési tervnek újabbi részletes elkészítését Kágerbauer Debreczeni és Tompa urak közreműködésével, s azt saját felügyeletével gyámolítva, mielőbb eszközölni s végelhatározás végett felterjesztetni sziveskedjék, hogy így mielőbb az építkezéshez fogni s ezt még őszig tető alá hozni lehessen.

A gazdasághoz kellő épületek majdnem teljesen hiá-

nyozván, az e tekintetben szükséges építkezések iránt aként állapodtam meg, hogy az idén egy istálló, egy juh akol, és sertés ól, s egy csűr építtessék azon mód szerint a mint azt fő alapjaiban T. K. ural lehetőséggel takarékosan megállapítottam. — Elhelyezésük a belsőségek térképén kék vonallal van kijelölve.

Igen jelentékeny a bérbe vett házaknak is helyreigazítása, és a szükséges kerítések, kapuk, hidak, utak, sat. létesítése.

Az erre szükségelt költségekről azonban lényegesen gondoskodva van a haszonbéri szerződésben kikötött 15 ezer forintra, melynek e célra leendő kiszolgáltatására az uradalom van kötelezve, Nagyméltóságodnak utalványozása szerint. —

Az intézeti gazdaságot illetőleg: az ennek alapjául szolgáló földbirtok e folyó év november 1-vel esik át a mostani haszonbérlelőtől az intézet kezére. — A gazdálkodáshoz szükségelt előmunkálatok azonban mint ugar szántás, sat. szükséges, hogy már e folyó hóban vegyék kezdetüket. — Ezek egyelőre legalkalmasabban pénzes munkával teendők. — A saját munkaerő beszerzése mind emberekben, mind vonó marhában, ugy szinte gazd. eszközökben, vető magban, takarmányban kell hogy augusztus végére megtörténjék, hogy az őszi vetés kellő módon és időben megtörténhessék. — Ezután következnek a többi marha állomány alkalmilagos beszerzése.

Mindezek részleteinek megállapítási magyarázatára e jelentésemben nem terjeszkedhetem. — E tekintetben tüzetesebb ismertetést nyújt az I. alatt ide mellékelt költség-számítás, melyet T. K. ur közreműködésével állapítottam meg a gazdasági felszerelésre s egy egész évi üzletére nézve.

Azon körülmény, hogy e birtok már hosszú évek során át folyton változó haszonbérlelők kezén volt, hogy azon mindenben a legnagyobb pusztulás látható, s hogy azon fundus instructus szerekből éppen semmi még csak egy kutyánva, vödör, vagy jászol, annál inkább valami vetés vagy egyéb átvenni való készlet nincsen sat. meg hogy egy egész éven át jövedelemre a gazdaságból alig számíthatni, eléggé megmagyarázzák e — habár a lehető oecomiával számított bérházási költség öszveg nagyságát. — De e körülmények érintésén kívül, bátor vagyok e tekintetben Nagyméltóságodnak figyelmét egy lényeges szempontra felkérni. — Részemről ugyanis igen czélszerűnek láttam ezen gazdasági üzlet alapvonalainak megvetésében oly előirányzatot létesíteni, hogy e gazdaságban cselédekül csak is ép erkölcsű, életre való, nőtlen fiatalabb emberek, benntartva fogadtatván ezek 2—3 évre terjedő szolgálati idejük alatt mind gyakorlati munka képességükben minden oldalú ügyességre teshessenek szert, mind az ünnepek s hosszabb estvék bizonyos óráiban kellő elméleti oktatásban is részesüljenek mindazon ismeretekben, melyek őket jövő hivatásuk körében, akár saját, akár másnak gazdasága kezelésénél a megfelelő okszerű működésre képesítsék.

Ez intézkedéssel eszközölve lesz egyszersmind a paraszt és majoros gazdák képeztetése oly módon, mint az a mi kulturai viszonyaink közt leginkább célra vezető a nélkül hogy bár mi külön költséget venne igénybe. — Több mint teljesen pótolva van ez által egy földmives iskola felállítása, és tetemesebb pénzöszegek megkimélve.

Az e birtokon szervezendő gazdasági rendszer még

most meg nem állapítható. E végre a talaj s egyéb helyi viszonyoknak tüzetesebb s időt igénylő ismerete szükséges.

Egyelőre csak azon alapirány mutatkozik elfogadandónak, hogy a gazdálkodás sulypontja főleg az állat tenyésztésen sarkalják, és hogy e nem rossz, de nagyobb részt erősen kizsárolt szántóföldeken, addig míg az erőt adó tényezők meg nem szerezhetők, a tiszta ugarlás alkalmazása kellő tekintetbe jöjjön.

A benn lakó növendékek élelmezése sat. a stipendiatusoktól, valamint az önköltségükön lévő növendékektől egyenként járó 150 frnyi évdíj által, a tett számítások szerint fedezve lévén, ennél fogva a convictus fentartására, az állam budget terhére, semmi költségvetés sem jöhet számításba, számvitelének külön is kellvén kezeltetni, a megtakarítható maradvány a tandijakból tanszerek fentartására, s szaporítására fordítandó.

Az e tekintetben felállítandó tantervezetre nézve méltóztatott Nagyméltóságod már a múlt őszi tárgyalásban előadott indokoknál fogva a 3 éves tanfolyamot elhatározni.

E három éves tanfolyamnak alkalmazására nézve legcélszerűbbnek mutatkozik hogy az első évi osztályban a növendékeknek főleg a gazdasági gyakorlatnak minden oldalú technikájában való ügyes kiképzetése és előismereti képzettségüknek kiegyenlítése legyen a követendő fő szempont. — Ugyanazért szükséges, hogy ezen első osztálybeli növendékek egész éven át — dolog tevő napokon minden nap egyik felében kézi munkával foglalkoztassanak, a másik felében pedig azon elméleti oktatásban részesüljenek, mely őket a következő években hallandó egészen tudományos előadások felfogására és kísérésére sikeresen előkészítsék. — Ez osztálynak hosszabb szünet nem engedélyezhető, miután ezáltal gyakorlati kiképzetetésük minden esetben csorbultan maradna. — E körülmény azonban nem akadályozza, hogy a nagy ünnepekre néhány napra el ne bocsátassanak.

A 2-ik és 3-ik osztály főleg az alap és szaktudományokbani oktatásban részesítetik.

Az e tanintézetben előadandó tantárgyak sorozatát aként mutathatom ki legvilágosabban, ha a benne felállítandó tanszékek megjelölését, a tanárok előadási tárgyaival egyetemben, — valamint a mindegyik által előadásra kötelezett hetenkénti órák számát, s egyszersmind illető fizetéseket is e jelentésembe foglalom, a mint következik:

Rendes tanári személyzet:

1. Igazgató, egyszersmind tanár. — Előadási tárgyai: gazdasági üzlet és becslés-tan, gazdasági számvitel, nemzetgazdászati és gazdasági statistica. — Igazgatói teendőim kívül előadási órái hetenként legalább 8.

2. Az intézeti gazdaság intézője, egyszersmind a gazdasági gyakorlat műszaki tanára; különös előadási tárgyai még: szőlő-mivelés és bor-kezelés, méhészet, tej-gazdaság; — Ideje teljesen igénybe véve lévén, különös előadási órái száma egyelőre meg nem határozható.

3. Állattenyésztés tanára, előadási tárgyai: Zoologia általános állattenyésztés, állat élet-tan, állat-boncztan, specialis állattenyésztés, állat ép- és gyógytan: órái hetenként 12.

4. Földmivelés tanára: Tárgyai: Vegytan szerves és szervetlen és gazdasági technologia, geologia és ásványtan. — Ennek órái hetenként 12.

5. Növény termelés tanára: ennek tárgyai talajtan, földmivelés, általános növény-termesztés, növény élet és növény boncztan, különös növény-termelés. Hetenként 12 óra.

6. Erdészet tanára: Tárgyai botanika, erdészet, köz-ültetvényezések, víz hasznosítás, s ennek alkalmazásában rétmivelés, haltenyésztés, az erdészeti kertnek vezetése. — Hetenként 12 óra előadás.

Rendkívüli segéd tanszékek:

7. Szám és mértan, physika és metachorologia. Hetenként 8 óra.

8. Gazdasági gépészet, építészet és rajz. Hetenként 6 óra.

9. Az agrariális és közjogi törvények tanítására. Hetenként 4 óra.

10. Kertész. A kertek művelése mellett hetenként 6 előadási órával.

Gyakorlati tanszkekül szolgáland még négy rendbéli kertnek felállítása:

- 1.) Gazdasági botanicus kert.
- 2.) Erdészeti botanicus kert.
- 3.) Gyümölcsös kert.
- 4.) Konyha kert.

Továbbá egy a gazdasági botanicus kerttel összekötött gazdasági kísérleti tér négy holdon.

E kertek berendezésére az 1-ső évben legalább 1500 frt. költség számítható. Mivelésükre pedig 2 állandó kertész legény is rendszeresítendő. Már a következő tavasztól fogva pedig tanonczokul bizonyos határozott számú — saját költségén vagy segélyezés mellett magát a kertészetben képeztetni kívánó ifju is felvehető.

A kertek helyisége az ugynevezett kastély kerti réten a volt kir. bányászati faraktár keleti részén mutatkozik legcélszerűbben megállapíthatónak.

Az intézeti igazgatónak és vegytanárnak lakása az intézet épületében leendő elhelyezve, két tanárnak az ugynevezett provisoratusban, egynek az ellenőri házban, az erdészeti tanárnak pedig a bányai faraktárban lévő felügyelői épület van lakásul kiszemelve. A kertésznek pedig egyelőre az ugynevezett régi pálinka-házban.

Az intézet ügyeiben 4 külön számvitelnek kell vezetettnie: 1.) az intézeti tanszakra, 2.) az intézeti táp-intézetre. 3.) az intézeti gazdaságra. 4.) az intézeti kertészetre vonatkozó tárgyakat és műveleteket valamint bevétel és kiadásokat tartandja, mindenüft a megfelelő ellenőrség alatt kellő világlatban, és az illetők kellő felelőssége alatt.

A teendőkre nézve azok után, melyek főnnebb a hasonbéri végszerződés és az építés körüli végmegállapodások tekintetében e jelentésemben foglaltatnak: bátor vagyok nagyméltóságod előtt sürgősnek kijelelni, hogy ez intézetnek legfontosabb tényezői t. i. a tanerők mielőbb s minél nagyobb körülményekkel megszereztessenek. Ugyanis:

Hogy az intézetnek első osztálya még az ősön megnyílhassek: elkerülhetlenül szükséges, hogy legalább e következő négy állomásra: 1.) Igazgatói. 2.) Gazdasági intézői. 3.) Állattenyésztési. és 4.) Az erdészeti tanszékerekre azonnal pályázat hirdettessek mindegyiknél az általa előadandó tanszakok hetenkénti tanóráinak száma s javadalmának elősorolásával és a rendes próba év kikötése mellett.

Szükségesnek mutatkozik továbbá, hogy e tanároknak kinevezése még június hó folytán megtörténhessék a végre, hogy mindegyikök legalább is a jövő július és augusztus két hónapra egy megfelelő külföldi intézetbe kiküldetve különösen az ott akkor tartatni szokott vizsgákban figyelmes részvét által magának további előképzést és kellő tapasztalatot gyűjthessen. E nélkül mindenesetre lényeges csorbulást szenvedne az intézet, életre való megindulásában. . .

Mezőségi levelek.

I.

Barátom!

Az örömmel üdvözölt „Erdélyi Gazda“ második számában, rámutat Kócsi Károly ur a mezőségi aranybányákra; e most bornyulegelőnek se való, dél, és délkeletnek hajló — szőlőmivelésre kiválóan jeles — pusztá oldalokra. — Fényoldalait szépen leírja; igazat adok a tisztelt közli urnak állítása minden pontjaiban; de mivel az életben minden fénynek van árnyoldala is, legyen szabad az említett cikk másik oldalát is némileg felemlítenem. Ezen oldalak, minthogy a hó leghamarább megy el rólok, kora tavasszal juhlegelőnek használtatnak, de szerepüket a meleg napok beálltával lejáráják, és ott állanak pusztán kiszáradt ingó fűszálakkal, fenyér virágaikkal, télben is zöld vad rozsmarintjaikkal, s a megállapodott omladványokban: viruló baltacizimeikkel, szabadon tenyészett spárgagyökereikkel és sok más kapaszkodó növényeikkel, melyek a hegy szabad omlását némileg akadályozzák.

A cikkíró urral csaknem egy véleményen voltam, midőn ezelőtt 4 évvel, egy — soha senki által figyelemre nem méltatott — ezred évek óta parlagon hevert, délnek fekvő járhatlan szakadós oldalt kinéztem munkásságom terének. Legelőbb gyalog munkásokkal vágattam le a nem járható omladványokat, azután, a helybeliek nagy bámulatára, ekével egy barátára leszántattam, s midőn már az új fekvésben némileg megállapodott a soha nem háborgatott föld, ásóval jó mélyen leforgattattam, semmi költséget és munkát nem kimélve kiegyenlítetttem, vízvezetőkkel és trágyázó úttal elláttam, úgy alkalmazván az útakat, hogy 400 □ öl területű táblák adják ki magukat. Egy terjedelmes oldalból így 4 holdat készíttettem el, s a Szilágyból kiszállított két családdal 1865 tavaszán elkezdtem az ültetést meszszevidékről öszszerzett síma vesszőkkel. Minden táblát külön faj szőlővel telepítettem bé, s egy táblába, mely 40 sorból áll, ugyanannyi faj válogatott csemege-szőlőt ültettem; még lesz egy tábla, melybe soronként — most iskolában levő — Magyarhon legnagyobb telepeiből hozott jeles borszőlő fajaimat fogom elrakni; 110 faj szőlőt szereztem öszsze, hogy azokból ha élek, ki-

választhassam a mi égaljunkat kedvelő legjobb termőket és nemesebbeket. Hogy magammal tisztába legyek, időnként pontos jegyzéket vezetek minden fajaim termőképességéről, s tulajdonairól, idővel — ha másnak nem is használnék vele — magamnak egy tapasztalatból merített leírást fogok öszszeállítani.

Az egymásra következett száraz esztendők miatt kevés eredményre jutottam: mert alig 10 százaléka maradt meg ültetvényemnek, a nap és meleg hatásának oly anynyira kitett oldalon. Lankadatlan szorgalommal ismételttem évenként az ültetést; mind ennek daczára, még most is csak kevés részben van beállítva szőlőm. 1868-ban az első ültetésből megmaradt fám az első termést meghozták, nagyon korlátolt mennyiségben: mert csak néhány vedret szűrtem, s azt is, mivel itt közel senkinek szőlője nincsen, az ártalmas állatoktól, legyektől, méhektől megóvándó, october 1-ső napján már kénytelen voltam tenni. Hogy mily kincset találtam az elhagyatott pusztá oldalon, leírni nem akarom, azt hiszem, sokkal okosabb dolog lesz, ha neked küldök egy palaczkkal, hogy ahoz értő jó emberekkel együtt kóstold meg, mert az én leírásomból annak kellemes zamatját csak szárazon olvasni, de érezni nem lehetne; közbenvetőleg legyen mondva Kócsi urat — ki eddig számba se vett halmainkat oly szépen megénekelte — ki ne hagyj a kóstolásból. Bár szőlőm fajonként külön táblákban van öszszeállítva, első termését — mivel kevés volt — együttesen kelle szűrnom. A neked küldött bor a maga valóságában 1868-ki october 1-ső napján van szürve, sem a hordó a mibe szűrtem, sem a bor később megkénezve nem volt; szüretett pedig, som-szőlő, leányszőlő, bakator, piros trámini és rizlingből; ítéljetek felőle! lehet, hogy magam részrehajló bírálója vagyok saját termésemnek, azért akartam idegen emberek eleibe terjeszteni. Eddig tart a szőlőmivelés fényoldala, most már illó, hogy az árnyoldalt is bemutassuk az érdekletteknek.

Ha nem irnám is, tudod, hogy a nagy költséggel és fáradsággal beállított pusztá oldalak — melyek mig legelőként szerepeltek, néhány krajczár tiszta jövedelmet képviseltek — 18 frt. tiszta jövedelemre számittattak Bach és Schmerling korában holdanként, s a szerint fizetik most is nemesebb bortermő vidékeinken az adót; számításba senki se vette, hogy a szőlőnél bizonytalanabb gazdasági ág egy sincsen: mert 10 esztendőre alig lehet két jó, és két közepes termést venni, a más hat évi legtöbb esetben a rá fordított költséget sem fedezi. Az idén egész termésünknek teljesen vége van; ápril 29 és május 1-sőjének éjjele semmivé tette azt, minden hajtást és gerezdet

leferrázott a fagy szőlőinkről, nekünk egyéb nem maradt, mint a tulságosan felemelt adót fizetni és drága napszámokkal, a jövő bizonytalan reményében jól megmivelni, a nélkül, hogy bár egy garas jövedelmünk lenne abból.

Az újabb rendszabályok szerint fogyasztási adóvetették nagy költséggel előállított termésünkre, holott már egyszer földjét megadóztuk; ki borainkat megveszi, másodsor fizet fogyasztási adót, gondosan ügyelve, hogy azt a termelőtől leszámita, s később a fogyasztón is felvegye.

Ha borseprónket a finantziális rendeletekkel meg egyező menyiségig ki nem csinálhatjuk, kifőzni nem szabad, el kell öntenünk, ha a mértéket megüti, anynyi járulékot fizetünk érte, hogy az abból termelt szesz nem éri fel; törkölyünket is vagy elhányjuk ha kevés van, vagy soha meg nem térülő nagy accizzal főzetjük ki.

Érésnek indult szőlőinket augustus első hetétől a szüret béfejeztéig akármilyen gonddal és költséggel őriztetjük: 5 száztóli elfogy belőle; egy gazdasági cikk is anynyira kitéve nincsen a concurrans állatok ezrei károsításának.

Szőlőink mivélését ezen vidéken — hol inkább csak ellopni szeretik — magunk folytonos jelenlétében, ahhoz legkevésbé sem értő emberek által kell eszközölnünk, többnyire a mutatkozott termés nagy kárára.

Ha télire el nem fedjük kifagy, ha elfedjük, és enyhe tél van kipárlík, így legjobb számítás, és minden ráfordított költséggel sem tudjuk jövendő termésünket biztosítani, csak a véletlen hozza meg a munkát megjutalmazó termést, míg az adó, s a vele összekötött terhek bizonyosak, változatlanok.

Jelesebb bortermelésünknék — minthogy a lórélvel egy áron nem adhatjuk — fogyasztó közönsége nincsen, a hoszszu lére eresztett nem fajborok is bor helyett adatnak el, s a jobb minőségűek — ha fele áron elvesztegetni nem akarjuk — pinczéinkben hevernek. Azt ugyan el kell ismernünk, hogy a borkezelés okszerű módját nem tudjuk, s mi csak akkor tudjuk borainkat jó, tiszta minőségben előállítani, mikor azt 3—4 esztendő magában meghozza, míg a francziák s rajnamellékiek egy éves boraikat teljesen kikészítve, tökéletességre menve bocsátják kereskedésbe, de ezen bajon nagyobb birtokosaink egyesülete idővel segíteni fog, szaklapjainkban közzé tevén az idegen borászok által gyakorolt kezelési módokat.

Ha szőlőinket jég ellen biztosítani akarjuk, 7 száztólit kell azután fizetni, sehol se veszik számításba, hogy egy jégverés két évi termésünket teszi tönkre; én részemről inkább öszszeszúzatni engedem

nagy költséggel miveltetett szőlőmet, hogysen tőkéstől veszendő nagy kamatot fizessenek biztosítás czime alatt. Az országban minden nagyobb, és kisebb birtokos tudja, érzi, hogy a szőlő menynyire van sulytva adóval; fizetünk a sublimior mathesis szerint számított tiszta jövedelem után; fizetünk fogyasztási adót mint termelők, mint speculánsok, és mint rendes fogyasztók; fizetünk a seprő és törköly kiégetéseért; a mi tiszta haszon ezektől fenmarad könnyen eltehetjük.

Borkivitelünk és közlekedési útaink nincsenek. Egyes ember nincsen hivatva arra, hogy ezen bajokon segítsen, véleményem szerint illetékes kezdeményezők lennének ott a hazai nagyobb gazdasági egyletek, mint a pesti és kolozsvári. Bortermelésünk emelésére aligha tehetnének többet a legjobb tanácsok osztásával is, mintha kieszközölnék: hogy a szőlőhegyek tiszta jövedelme egy méltányosabb alapon számíttassék ki, és szállíttassék lennebb, mit annál is inkább várhatunk, mivel a régi tiszta jövedelem számításakor 24 kros napszámmal is lehetett miveltetni a szőlőt, míg most egy forint napi díj mellett sem lehet kellő időben napszámokat kapni; hogy a Mezőségen, vagy más vidékén is az országnak minden új szőlő ültetvény 15 évig adómentes legyen; hogy a seprő és törköly kiégetésének könnyebb, és olcsóbb módját eszközölnék; a termelő fogyasztási adót ne fizessen; hogy a Mezőségnek nagy költséggel foltozgatott — posta útnak gúnyolt — fővonala Szász-Régentől az apahidai nagy útig kiépíttassék — ezen egyetlen út levén, melyen az elhagyott, elfelejtett, számba se vett vidék piacra, és malomba járna — ha t. i. járhatna — mert így mint most van a mult télen üres szekérrel se volt járható; addig sülyedt sárba a szekér míg a tengely és szekérfenek tovább nem hocsátották; nem ritkaság volt az országút közepén Örményes alatt elsülyedt szekereket egész éjjel a sárba vesztegelve látni. A sok napszám és út-váltásdíj a maga rendje szerint felhasználatik, csak eredményt nem látunk azok után; ahoz nem értő útbiztosok a bételt sánczokat minden nagyobb zápor után kihányatják az út közepére, hogy annál nagyobb sár legyen; régebben hordattak porondhalmokat is itt határunkban, de ott vesztek az út mellett, fű nőtte fel azokat; sokszor nevetnünk jó, midőn a posta — gondosan kerülve az országút sőpedékeit — az útfelen lépegetve fujja a hivatalos postásipot. Hogy hozassanak bé czélszerű hegy-szabályok, melyek ne csak papirosan álljanak — mint a megyei határ rendőri szabályok — hanem életbe is legyenek léptetve; hogy eszközöltessék ki valamelyik hazai biztosító intézetnél a szőlők biztosításának 3 száztóli leendő leszállítása.

Minden jóra törekvő felelős kormányunk az említett árnyoldalak felderítésére nagyon sokat tehetne, ha egyesületeink, melyek a mezőgazdaság többi ágainak emelésére vezérszövétnekkel járnak előttünk, ezen ügyben is hatós szavukat emelnék, mint sok más esetekben teszik.

Még elmondanám, ha volna kinek, hogy itt M. Szilváson már 9 év óta foly a tagosítás, ez idő alatt kevés kivétellel, az egész határ folytonos mivélés alatt volt, most már megtagadták földjeink a szolgálatot, a mit belé vetünk is, alig kapjuk vissza; marháinkat idegen határon kell legeltetnünk, birtokunk sovány fűszálait a peres társak feléitetik, búzavetéseinket május közepéig tapodják juhaikkal, nem sokára oda ju-

tunk, hogy nem csak legelőt, hanem gabonát és szénát is pénzen kell vennünk; de az ily csekélységekkel nem sokat gondolnak, minden lehető forumot kétszer háromszor öszszekalandozott tagosítási perünket mult évi november közepe óta a k. Curia erdélyi osztályának valamelyik polczán emészti a por, minket pedig ezer számra emésztt itt a gond, hogy jövőben miből élünk? adónkat miből fizetjük?

Sok minden van még, mi a szegény falusi birtokos napjaiból a megeledés óráit kitörli; de azokból még el is hallgatunk, habár a súlyosabbakat mielőbb orvosolva látnók. Istentől áldást kíván

barátod

M. K.

T Á R S A L G Ó .

Gyümölcsfa-szaporítás.

Miként lehet nemesített gyümölcsfát tenyészteni ójtás, szemzés és más kertészi műtét alkalmazása nélkül?

Egy cseh származású, előkelő amerikai kereskedő és nagy vállalkozó által jutottam a nemesített gyümölcsfák ezen igen egyszerű, természetes és előnyös tenyésztési nemének ismeretéhez, ki Chicagóban a nyugoti hossz 86 és az éjszaki szélesség 42-ik foka alatt igen szép kerttel bír; maga is jeles kertész lévén. — E tenyésztésmód, mint azt magán nevelősködésem alatt Felső Magyarországon meg is próbáltam következő:

Őszszel az e célra kiszemelt helyen 1' széles, 2' mélyre ásott árkokat készítünk, (lehet kora tavaszon is) a tavaszi nedvesebb napok lejárta után a kiásott földet ismét visszagördítjük az árkokat vele egészen betöltvén. Juniusban, az az: a szemzés, sipolás idején ezen árkok földjét újra jól megforgatjuk s kellőleg porhanyóvá teszszük. Most a tenyészteni kívánt nemes gyümölcsfának legszebb egy éves hajtásaiból választunk tetszés szerint, s azokat iv alakba hajtva úgy dugjuk mint két véggel az árkok megkészített porhanyó földjébe, hogy csak két legfeljebb három az iv közepén eső rügy maradjon a földszínen el-takaratlanul.

Ezen műtét után az elhelyezett ágak rövid időn gyökeret vernek és augusztusban már gyönyörű nemes csemete-iskolát bírnak, különösen ott, hol módunkban van az árkok földjét kőszénhamuval elegyíthetni.

Az így nevelt csemetétet más év tavaszán már rendelt helyekre átültethetjük, eredeti helyükről gondosan, földestül véve ki, és tetszés szerint fél vagy egész törzsüekké idomítjuk. A fél-törzsű fák is elég tartós életűek és már a kezdeményezés után, a melyek eredeti helyükön hagyatnak meg, 3-ik évben éppen oly zamatu és tulajdonságú gyümölcsessel kedveskednek; mint a milyen fáról eredetüket veszik.

Megjegyzendő, hogy míg a napsugarak szabad befolyásának kitett vesszők fogamzása úgy áll mint 50—100-hoz; addig a gyékény vagy más takarók árnyékában az eredmény mint 90—100 aránylik, mi arra mutat, hogy a nap sugaraktól éppen úgy kell

óvnunk ezeket, mint egyéb, pl. virágdugványokat és mindenek felett naponta kétszer öntözünk.

Ha jól emlékszem 1860-ban, egy néptanítónál, Fehérmegyében találkoztam hasonló jósikerű kísérlettel, ki ivszerű gyümölcs ágakból csinált virágágyainak kerítést, s így tapasztalta először a nemes gyümölcságak fogamzási képességét*).

Forray Géza.

Vidéki Levelezés.

Mezőség, Május első fele.

Áprilisi tudósításom óta a mezei gazdaságot országos csapás érte vidékünkön is.

A szép reménnyel biztató növényzetet a május 1-ső és 2-iki hideg szél, és az azt követő fagy erősen leforrázta. Szőlőhegyeink lapályosabb részén levő azon szőlőfajokat vette el, melyek jobbkor érők; a jobbkor virágzó gyümölcsfajokban hasonlólag sok kár van; a mi ebből megmaradt, s a későbbi fajokat a hernyók milliói emészttik fel, azoknak a hideg nem ártott. Kik leszedték gyümölcsfaikról a függő levelekben alvó hernyókat, azok sem menthették meg fáikat, mert a fák tetején lévő vékony ágakra gyűrű alakba rakott pillangó-tojásokból kelő hernyók most bujnak ki.

A figyelő és észlelő gazdaközönség előtt feltűnőnek mutatkozik azon jelene és működése a természetnek, hogy a téli és tavaszi időjárás miatt némely vidékeken kiveszett az őszi vetés, míg Háromszék rónáin virulnak, mint olvassuk a lapokból; itt is szemcimmel láttam, hogy ugyan egy töről kihajtott növény egy részét elvette a hideg, s a másik része megmaradt. A luczernások, repczék is szenvedtek.

A dúsan gyűjtő méhek is megcsökkentek a virágok elfagyásával; ha meleg esőzések nem lesznek, májusban rajzás nem leend, mihez különben nagy reményünk mutatkozott.

Marháink közt nincs semmi feltűnő betegség; juhaink nem pusztulnak a métely, sem más veszélyes betegség miatt;

*) Jövő számban ezen cikkekre némi észrevételeink lesznek.

sem a szarvas marhák, és lovak. A múlt ősön és télen némely helységben a fiatal marhák közül sok hullott el, állítólag a bő legelő miatt.

Régebben Erdélynek, különösen a Mezőségnek híres juhvására volt Zsukon, eltartott május elején kezdve 3—4 hétig; most is folyamatosan van; de kevesebb ideig tart, mert a legeltetés most drága és bajos, az ott keresztülvitt tagosítás miatt. Egy pár juh 14—20 ft. közti áron vásároltatik, és adatik el. A Szászsebesi, Mező-Örményesi, Dicső-Szentmártoni, és Kolozs-Monostori juh-vásárok közt ez zárja bé a tavaszi juhvásárokat.

Veres Sándor.

Szőlőszeti levél.

Torda, május 12-én 1869.

T. Szerkesztőség! Igéretemet ezennel beváltom, s a májusi fagy által, kivált a szőlőkben s gyümölcsösökben okozott rombolásokról megírom a gyászjelentést.

A gyümölcsön kezdem. A mit a kertekben s szőlő-lazákban az indolentia, s példátlan gazdai és előljárósági hanyagság következtében a hernyó s cserebogár el nem pusztíthatott, elseperte a fagy. A gyümölcsösök a városhoz tartozó szőlőhegyekben s kertekben, nagyjából úgy néznek ki, mint ha az emberek innen más országba vándoroltak volna el.

A csontárokban történt legnagyobb kár; a lágy magvuaknál van anynyi termésre kilátás, a menynyi elég arra, hogy a nemek és fajok formáját el ne feledjük.

A szőlőhegyekben okozott kárt nem mondhatni általánosnak, s mind a honi, mind a külföldi fajok közt több van, mely az elem rohamával szemben magát fenn bírja tartani. Ennél fogva helylyel-közzel, kivált a fedettebb, hidegebb talaju, vagy észkosabb fekvésű hegyekben, még közepesen is jobb szüretre van kilátás.

Több napon át a kertekben s szőlőhegyeken tett észleléseim eredményeit következő pontozatokba foglalhatom össze.

1. A nyugot-észak felől rohanó viharral szemben fekvő hegyeken a pusztulás általános. Csak a magasb tetőkön maradtak ritkán egyes szőlőtőkék érintetlenül. Idegen vagy honi fajok lettek legyen, különbség nélkül lefagytak nem csak a fő hajtások, hanem a félig kifeszett fő vagy vendég-rügyek is. Ilyen helyeken nem tehet jobbat nézetünk szerint a gazda, mint ha jövő hó elejével a tőkéket bevágja, s azokat erőteljes sarkhajtásokra kényszeríti.

2. Szorgalmas gazdák úgy jártak az idén a szőlővel mint a kora vetéssel. Korán felkapált szőlőtáblák, még fedettebb helyeken is, csak nem egészen tönkre mentek, míg a hanyag, késedelmes szőlőműves, a hidegebb, vagy szélből fedett oldalokon, meg van jutalmazva, s az alacsonyabb részek kivételével, gazdag termésre van kilátása. Atyáink azt tartották, hogy az igazi szőlőgazdának Sz.-György napkor már megvan a szőlője kapálva. Báthi Gábornál láttam először azon elvet felállítva, hogy a szőlőt csak május harmadik hetében kell először megkapálni; éppen a gyakori tavaszi fagyokkal indokolja állítását. Kinek van igazsága?

A természet nem mindég engedi magát szabályok alá vonatni. Itt is áll az: aliquando valet, aliquando non valet. Én mint nem csak a jelennek, hanem a multnak is tisztelője, nem tartok Báthival, hanem az egykori orvossal, a ki

azt szokta mondani: okos emberhez illőbb, ha meg kell halni, szabályszerűleg, sythematicice halni meg. Csak kapáljunk maga idejében!

3. Nyugotias, s észak-nyugotias fekvésű szőlőkben mondhatni, mi kár sem történt. Eddig a jó fekvésű szőlők birtokosai csak félválról beszéltek a tulsó oldaliakkal, most ezekre jött a nevetés sora.

4. Néhány év óta Tordán s vidékén naponta élénkebb s okszerűbb mozgalom mutatkozik a szőlőszet terén. Rigoliroznak, s faj-szőlőket nagy gonddal szaporítanak. Kedvezőbb fekvésekben a béhozott idegen fajok közül kevesebbet szenvedtek: a rizling, traminer és sylvani ültetvények, míg a barát=ruländer, oportó, nagy burgundi vagy carmenet, bakator, hárslevelű, balafánt, sárfehér, részben vagy egészen le lettek forrázva.

5. Az asztaliak közül mintegy száz fajra menő gyüteményembe csak is azokat jegyzem fel, melyek egészen zárt s magas deszkakerítéssel körített kertekben megmaradtak: Ilyenek: a régi kis burgundi, olasz v. piros malvoisi, párisi-ropogós- és piros királyi chasselas, III. Napoleon, zierfahni, a honi-frontignac- és fejer francia muskotály, rustsukki, pápa malozsa, sveiczi szőlő, piassah,— a többről kérelhetlenül lesült a termés. Asztaliaknál a hegyekben még kedvezőtlenebbek az arányok.

6. Nem tartom jó jelnek, hogy az erőszakoson megakasztott tenyészet után máig sem épülnek igazában a sértetlenül maradt hajtások, míg másfelől a sarokhajtások tömegesen erednek meg. A szabadon lévő szőlőfa sinlődésének, betegségének a jele ez, s nagy kérdés: fog-e ez a beteges tőke jövő évre egészséges ép termővesszőket adhatni?

Nagy Ferencz.

Dézsről írják a „K. K.”-nek: A május 1 és 6-ki fagy nagy kárt tett ugyan vetéseinkben, de azért középszerű termést remélhetünk, ha kedvező idő jár, mivel az őszi vetéseknek nem árthatott nagy mértékben; a törökbúza nagy része nem hogy kikelve, de még elvetve sem volt. Eleinte a gyümölcsöt és hüvelyes veteményeket egészben, a szőlőt nagy részben elvette a hideg, most pedig oly hó és meleg napjaink járnak, hogy, ha esőnk nem lesz, attól lehet tartani, hogy minden kiszárad. A gabona naponta drágul, de mégis anynyira olcsó még mindég, hogy a gazda fáradsága nincs megjutalmazva.

Az alföldi vetések.

Azon szomorú hírek, melyek az utóbbi napokban a vetések állásáról beérkeztek, és oly aggasztó feszültséget szültek mindenütt az országban, arra indították a „Pesti Napló” szerkesztőségét, hogy az alföldi vetéseinek megtekintésére, kebeléből valakit kiküldjön.

A tudósító hírei, fájdalom! igen kedvezőtlenek, s így hangzanak:

A pest-czeglédi vonal melletti földek után itélve, ezen vidék keveset szenvedett. Azonban itt is egy gyanús fehéres színvonal mutatkozik a búzában, mely a fagy befolyását sejteti. Monor mellett pedig láttuk takarmányul lekaszált rozsot. De azért, ha az Isten esőt ad, itt mégis jó termés lesz, bár minden esetre csekélyebb a vártnál.

Minél inkább közeledünk azonban az alföld felé, minél inkább látni sárga fővényes föld helyett, fekete zsiros humust, annál szomorubb alakot ölt a vegetatio. Hevesmegyében, Szolnok, N.-Körös, Kecskemét vidékén, a Kunságban, Mező-Berény, Csaba, Gyula környékén, Bihar egy részében, és le egészen Aradig — ezen nagy termékeny vidék termése helyenként $\frac{4}{5}$ részben oda van. Ez egész vidéken alig volt télen át hó, s ennek következtében az őszi vetés kifagyott. Tavaszkor újból vetettek, de az ég nem könyörült. A száraz idő és a féreg megölte azon gabonát, melyet aztán még két-három ízben fagy is ért. A megsemmisülés szélén tántorgunk megint, így panaszkodnak a szánandó gazdák és bizony, ha látjuk a fekete, kőkemény rögöket, melyek alá harmad-izben kukoriczát vetettek, mely most még ki sem kelt, holott különben az első kapáláson is keresztül esett; ha látjuk a nap égető sugárai által vörössé égett legelőket, melyeken az éhes marha hiába keres még táplálékot; ha látjuk a hüvelyknyi mélységre megrepesztett és szomjazó földet, melyet hetek óta csöpp nem ért, ha rozstáblák helyett tarlót találunk, míg a kalászszal a marhát étetik: akkor megértjük a gazdák kétségbeesését és osztjuk levertségét.

Ezen szomorú képet csak ritkán váltja fel egy kis oázis, mint például Gyoma körül. Az esőt ily helyen — másutt már úgy is alig használhat — pedve várják, és vasárnap este csakugyan beborult az egész láthatár s az éj beálltával megeredt az eső. Három óra múlva azonban már megint felszakadt a felhő és éjfélkor ismét tiszta csillagos éj ragyogott a puszták felett, míg az áldást hozó felhőket a kegyetlen szél szétkergeté.

Ilyen körülmények befolyása alatt május 9 és 10-én véghezment gyulai vásár sok figyelemre méltó mozzanatot mutatott fel. A nép rémültében ismét látja beköszönni az 1863-diki szárazságot; a vetés tönkre megy, itt-ott még a kútak is kiszáradtak, és ily rémhírek következtében a vásári forgalom tele zavarteljes jelenségekkel. Mindenki siet gabonát, kukoriczát venni, akár mily áron juthat hozzá, és így egy néhány óra alatt felverték a buza árát 4 ft. 20 krra, mérőnként tehát 1 ft. 20 krral drágábban fizették mint előtte való nap. Mindezt tapasztalhatni a kukoriczánál, mely a vásár folyama alatt 3 ftról 3 ft. 80 krra emelkedett. Igavonó ökör párja 240—280 forintjával kelt. Ellenben lovain, sovány szarvasmarháján, melynek legelő kellene, sertésein mindenki ép oly sietve akart tulajdonni. Lovakat fele áron lehetett venni; nagy kínálat mellett alig akadt vevője: párja minőség szerint 50—120 ftjával kelt. Sovány disznó szintén volt kínálva nagyban; 45 — 50 forint helyett 35 forintjával adták párját.

A kereskedők és iparüzők pedig mitsem adhattak el. Féltünk, hogy ez osztályok is napról napra inkább fogják érezni a kedvezőtlen időjárás befolyását.

Szomorú szívvel fordítottunk hátat a szerencsétlen alföldnek, kívánván, bár ne nehezédnek a szárazság átka oly súlyosan az ország e részére, mint minőnek eddig várunk kell. (K—i).

Lapszemle.

A „Pesti Napló“ május 20-iki esti lapja ezt írja a Boroszlóban folyó hó közepén tartott gazdasági kiállításról:

A német gazdák XVII. vándor-gyűlése alkalmából rendezett gazdasági kiállítás igen fényesen ütött ki.

Kiállított 204 kiállító által mintegy 1000 darab juh; a legfinomabb electától az angol húsjuhig, képviselve volt minden gypjuárnyalat.

Ló kiállított 87 darab.

Tenyész-szarvasmarha 606 darab, túlnyomólag hollandi iránynyal, de kitünő shorthorn-példányokkal.

Sertés, kizárólag angol faj, 99 db.

Gazdasági gép 1371 db.

Mezőgazdasági szántás-vetési és ipartermék, 671 kiállító-tól, számtalan tárgyakkal.

S ezen kívül hízó állatok a szarvasmarha-, juh- és sertés osztályából.

Az érdekeltég a közönség részéről rendkívüli volt, úgy a gazdák gyűlése iránt — melyre tagul 2500 egyén iratta bé magát, 4 tallérnyi béíratási díjjal — mint a kiállítás iránt is, mely mind a négy helyiségben, hol tartatott, roppant látogatásnak örvendett, s mely két rendbeli ünnepélyesség állítólag 30,000 idegent vont Boroszlóba.

Hazánkból is többen érkeztek, kiket leginkább a híres sléziai és szász juhászat vont ide; több rendbeli vásárlások tettek általuk, habár nem találták is fel teljesen azt, mit kerestek, mert bé kell vallani, hogy a juhászat itt, mióta a finom irányból a sok gypjura törekedett átmenni, s ismét a visszaziparkodás a finom irány felé, egy félreismerhetlen zavart és hanyatlást idézett elő, melyből az csak évek múlva fog kelleg kiépülhetni.

A szarvasmarha-kiállítás érdekes, a menyinyiben alig volt kivetni való ama nagyszámu, gyönyörű tekintetű nemes állatok közt, melyek értelmes, gondos tenyésztésről tesznek tanúságot.

A gép-kiállítás is nagyszerű; számos angol czég mutatja bé gözcséplőit, aratógépeit, melyek mind eladattak, levén kézhiányban itt is panasz a gazdák részéről; valami különösebb újat, mit nem ismernénk, alig mutattak bé a kiállítók, ha csak egyes javításokat, gözgép, lóhajtó-mű s egyebeken, újdonságnak nevezni nem akarunk.

A gazdasági termék-kiállításban ott állottak magyar boraink, szép számmal képviselve.

A bírálat-eredmény, tekintettel a rajnai borok hatalmas versenyére, felette kielégítő és biztató lehet reánk nézve, a menyinyiben a mintegy 20 kiállító közül 14 jutalmaztatott, és pedig névszerint:

arany érmet nyert: 1. b. Vay Miklós tokaji borért. 2. Ranolder János, veszprémi püspök, tokaji, somlai és badacsonyi boraiért collective;

ezüst érmet nyert: Szirmay István, tokaji borért; b. Kemény István, csombordi rizlingjeért; gr. Mikó Imre, rizlingjeért; Török s Molnár, tokaji borért; a n.-enyedi collegium, jeles boraiért; gr. Nádasdy Lipót, ménesi vörös boráért; Jolics bor-kereskedő-ház, kiállított jeles boraiért, collective;

bronz-éremmel jutalmaztatott: Korizmic László fehér tényije; gr. Zichy Manó, somlajja; Bogyai Lajos, badacsonyija; Paget János, erdélyi fehér bora; Ürményi Pál, vaáli fehér bora.

Az erdélyi borok általában igen tetszetek, s a legnagyobb elismerés nyilvánult ez irányban b. Bornemisza, gr. Bánff, gr. Bethlen Sándor kiállítása iránt is. Az erdélyi borok mindannyian oly jól kezelvők, oly zamatosak, hogy nem csalódom, ha állítom, miszerint a külföldönszereplésre majdnem legtöbb jövővel bírnak fehér boraink közt; szükség azonban, hogy a szállítás olcsóbbá váljék, mert a jelen vitél-bér mellett a francia borokkal nem versenyezhetnek.

Mai számunkhoz fél ív melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 4-dik számához.

A földmivelési miniszter küldöttje, ki írta a legnagyobb előékenységgel tanúsított, a jury munkálata bevégeztetése után, a rendelkezésére állt borok megköstölésére, illetőleg elfogyasztására — hogy ekként tágasabb körben ismertessenek — a gyűlési elnök, gr. Burghaus, és a kiállítási elnök, Gronow-Elsner urak segítségével egy reggelit rendezett e hó 14-én, melyen a badeniek, hesseniek, württembergiek, bajorok, poroszok legkitűnőbb sajtáikkal kedveskedtek; a reggeli számos, mintegy 60—70-re menő díszes vendégkörnek örvendett; megjelent herceg Ratibor is, a sileziai Landesmarschal, hol boraink lelkes toasztokra villanyozták a meglegedett vendégeket; hazánkért nagy tetszés közt emelt poharat Gronow-Elsner birtokos ur, melyet miniszteriumi kiküldöttünk viszonzott, megköszönvén az élvezett szívélyes fogadtatást, mire zajos éljenekkel felelt a társaság.

Boraink bemutatása ekként a legjobban sikerült; hogy gyakorlati eredménye mennyiben lesz, a jövő mutatja meg; fő dolog, hogy a kezelés körül minden lehetőt elkövessünk, hogy a szállítási árak mérséklésére hassunk. — Nem tagadom, hogy nem kis nehézségekkel kell megküzdeni borainknak Németországban, elterjedhetőségük tekintetéből, a mennyiben ott a rajnai borok iránt — melyek előtt én, ki az egész rajnai kiállítást végig köstöltem, az egy tallérnyi palaczkától fel a nassau herceg 20 talléros palaczkjáig, kalapot emelek — roppant nagy az előszeretet, s a legáltalánosabb fogyasztásnak örvendenek, daczára drágaságuknak; míg a francia középborok oly olcsón szállíttatnak, hogy — egy boroszlói borkereskedő állítása szerint — egy akó szállítása Boroszlóig alig kerül egy forintba. Ily körülmények közt, ismétlem, nem könnyű dolog borainknak elterjedni, habár nem lehetetlen; mindenesetre tegyük meg érdekünkben mindazt, mit e tekintetben tenni lehet, s a siker elvégre is békőszönd.

A rajnai borok közt első arany érmet a nassau herceg nyerte, a másodikat herceg Metternich johannisbergije, a harmadikat gr. Eltz, stb.

A főnebbiekhöz nekünk csak néhány szavunk van:

Figyelmet érdemlő körülmény ebből ránk nézve, hogy 3 ezüst- és 1 bronz érmet oly borok kaptak, dícsérettel is azok lettek kiemelve, melyek az erd. pinczeegylet felügyelete és kezelése alatt voltak. Nyilvános és megczáfolhatlan bizonyossága ez az okszerű kezelés nagy befolyásának a bor minőségére; melyről elismeréssel mondja Liebig: a természet csak mustot ad, de borrá az okszerű kezelés változtatja.

„GAZDASÁGI LAPOK“, 16-dik szám. Hitel a mezőgazdaságban. (A földbirtok és mezőgazdaság, mint alapja a társadalmi életnek, soha sem nélkülözhetette a hitelt, habár az őt szolgáló intézeteket csak újabb időben találjuk inkább kifejlődve. Ennek oka főleg abban rejlik, hogy a gazdálkodás ősi, hagyományos módon üztetvén, semmi vagy csak igen csekély üzleti tőkére volt szükség; termeltetett anynyi, a mennyire épen szükség vala, ingyen erővel. De rövid idő alatt roppant változás történt: külterjes gazdaságunkat okvetlenül belterjessé kell változtatni, s ehhez tetemes beruházási tőke szükséges. Nagyobb birtokosaink számára 1863-ban 209 önzetlen hazafi megalapítá a magyar földhitel-

intézetet; a kis birtokos bankárja mai napig is a falusi uzorás, ki hihetlen kamatra adja pénzét a megszorult gazdának. A takarékpénztárak főleg csak a kereskedőket és iparosokat segítik s közvetve csak anynyiban a mezőgazdaságot, a mennyiben ezek egyszersmind gazdák is. Most kezdenek honunkban is több helyen kis birtokosok számára népbankok alakulni; ezekkel ismerkedni kívánók olvassák meg: Erlennmayer, Vorschuss und Creditvereine, Wiesbaden 1863; Csengeri Antal, Népbankok és Kenessy K. erre vonatkozó czikkeit.) Hohenheimi levelek, II. (Württembergi lótenyésztés; 1000 lakásra esik 56 darab ló (nálunk 152), 1 mfdre 271 db. (nálunk 471), 35 s egy harmad holdra 1 ló; a faj tiszta arabs továbbá a híres koromsetét Trahehneni, mely angol és arabs ló keresztléséből származik. A csikók 20 hétig szopnak; miként étetik télen és nyáron? érdekes adat, hogy az itt nevelt telivér arabs lovak nagyobbak, mint az eredeti Arabiából hozottak s ott tenyészők. A munkás lovak főleg yorkshirei és brabanti fajnak. — Württembergi marhatenyésztés: 1 mfdre esik 2704 darab szarvasmarha (nálunk 1029 db.), 3 egy félholdra 1 db. Legkitűnőbb a simmenthali faj, mely a berni felvidékről származik, főleg az angol rövid szarvúval (shorthoru) keresztezve; kinőtt bika 18—20, tehén 12 mázsás, a legjobb tehén 2400, — legrosszabb 900, — átlagosan 1200 pint tejet ad. Minden község tartozik megfelelő számú bikát tartani, azokat egész éven át istállózni s külön ápoló felügyeletére bízni. Évenként több ízben, több helyen tartatni szokott marhavásárokat, kitűnő fiatal bikák díjazásával vannak összekötve; a pályadijat nem nyert, de mindamellert kiváló állatok tulajdonosai, útleveleket és mértföldenként megszabott kárpótlást kapnak; ez okozza, hogy az ily vásárookra mindig elhozzák a vidék legszebb állatait.) Nézetek a juhlegelőről az erdőben, az „Erd. lapok“ után. — A bor eltartásáról. (Érdekes czikk; Egy bizottság megvizsgálta Pasteur módszerét s az eltartásra szánt borok felmelegítését 55—60 fokig, (finomokat csak 50-re) feltétlenül ajánlja, nagyobb meleg árt a zamatnak; így még az ecetesedni induló bor is megjavul. A melegített borokhoz 1—1 és fél százalék tiszta szeszt elegyítnek; a fölmelegítés, mely hosszu időre minden változás vagy romlástól megóvja a bort, legcélszerűbben vízfürdőben történik). A magyar gazd. egylet április 15-iki közgyűlésének jegyzőkönyvéből (kiemeljük, hogy az egylet július 5 és 6-ikán arató- és kaszáló-gép versenyt rendez a Dunához közel fekvő Ercsiben; b. Sina Simon birtokán; közölve van előleges tanulmányozás végett azon 52 bírálati pont, melyet a berlini nemzetközi versenynél szerkesztettek). A magyar földhitel intézet közgyűlése. (Elnök örömmel említi, hogy Horvát- és Szlavon-Országok kormányának ismételten nyilvánított ohajtása folytán, az intézet működése ez országokra is ki fog terjesztetni, és ha Erdélyben is befejeztetnek a telekkönyvezési munkálatok, nem fog semmi akadály többé fenn forogni, hogy a magyar korona országainak bármely hitelképes földbirtokosa beléphessen az intézet hitelegyesületébe. A földhitel intézet, keletkezése óta 1868 végéig összesen 25 és fél millió forint kölcsönt adott ki; ezek jelzálogi fedezéssel 1 és fél millió hold terület szolgál, mely a rajta levő épületekkel együtt 80 és fél millió ft. értéket képvisel).

Egy jelenet, a székely vasúti munkások közt.

Kolozsvárt, május 30-án 1869.

Azt írom le, a minék tegnap estve, történetből, tanuja voltam.

Egy barátommal a Külső-Tordautca közepe tájt haladtunk a Felekről lelejtő országút felé, midőn az ugynevezett Mátyás vendéglő szegletén nagy csoport csiki székelyt pillantánk meg; látszott, hogy valami felett élénk szóváltás foly közöttük. Ezalatt egy tisztességes fekete ruhába öltözött ember haladt el mellettünk, két székely kíséretében. Közeleddtünkkor tisztán kihallaszott a zajból „megakarnak csalni; úgy bánnak mint a többivel, de most nem oláhokval van baja, hanem székelyekkel; hijjátok vissza, hozzátok vissza, hogy fizessen itt, fizesse meg a mivel tartozik sat.“ Egyszerre kibomlik a tömeg egy része, s kiabálva nyomul az elhaladt 3 ember után: „jertek vissza, fogjátok meg!“ Egy pár percz múlva már fenyegető láрма közt czibálták visszafelé a Mátyás fogadó elébe a fekete öltönyű urat.

Ezalatt a hátramaradottaktól megtudtuk a lázongás okát. Írást mutattak elő, mely kelt Csik - Csicsóban, — ha jól emlékszem — május 23-ikán; Nagy János ur, odabe való születésű, szerződött velök a falusi előljáróság előtt, hogy jöjjenek ki Kolozsvárra, vasúti munkára; ad útköltségül fejenként 2 ft. 50 krt. o. é., ha kiérkeznek napjára 1 ft. 20 új krt. vagyis 3 német ftot; élelmöket ott vehetik, a hol akarják. Ezek a főbb pontok. —

Ők megindultak 155-ön, nagyrészt Madéfalva, Csicsó és Rákosról; jöttek 12 stácziót gyalog, ki 5, ki 6 napot; megérkeztek Csütörtökön estve és Pénteken reggel; 18 székér is van velök; itt vannak már két nap óta; se munkát se fizetést nem kaptak; eleségök, pénzüök elfogyott, kérnek a szerződés értelmében előleget a jövő hétre, hogy eleséget vehessenek.

Csillapítólag léptünk közbe: Nagy Jánost ne bántsák, ne lármazzanak mert szegény; válaszsának ki maguk közül 4—5 embert: az jöjjön Nagy Jánossal; inkább mi is elkisérjük, hogy az idegen nyelvű mérnökökkel tudjanak értekezödni; menjünk együtt a vasúti igazgatósághoz, s ha ott nem tesznek igazságot: a törvényre; addig a többi maradjon ott s várjon csendesen.

Ugy történt. Megindultunk a b. Farkasutczában fekvő mérnöki irodához. Útközben elmondották, hogy meg vannak csüggedve, mert mindenütt a vasúton dolgozott munkásoktól azt hallják, hogy itt megcsalják az embert, úgy eresztik el, mint az ujjam; éhesen, rongyosan, kúdurászva hazamenőket találtak útközben s most már attól félnek, hogy a falu és a nemzet csufjára nekik is úgy kell majd haza vergödni. Esti 7 órakor érkezünk az igazgatói irodához.

Folyt egy darabig az értekezöds a küldöttekkel az irodában; ott megtudták, hogy nem 2 és fél, hanem 5 új ft. útköltség jár nekik fejenként az idejövételért, de ezt a szerződö úgy látszik elhallgatta. Ezalatt a kapu közé még 30—40 székely szállingözött nézőnek a küldöttek után; lejött az udvarra Kilgour főmérnök, oda rendelte tolmácsát és személyzetét, körülállt a nép s megkezdödt a tárgyalás.

A székelység ezt kívánta: most szombat estve van; adják ki nekik a mi még az útköltségből hátra van 2 ft. 50 krt, kárpótolják a hibájokon kívül elvesztegetett két napért s Hétfőn reggel a kialakodott napszámért mindnyáján munkába áll-

nak. A pénzt ne adják nekik egyenként, hanem falunként válaszsának 2—3 biztos embert, ki a többiért kezességet vállal s kötelezi magát, hogy azokat munkára kiállítja.

Kilgour feleletét azzal kezdette, hogy ő nem adhat egy személynek napjára többet 1 ft-nál, vagy 1 kubik ölért 1 ft. 40 krt. mert a többi munkás is csak ennyit kap s ha nekik többet adna, azok is árfelemelést kívánnának az egész vonalon. Megtagadja Nagy János eljárását, mert ő telegrammot küldött, hogy egy embernek 80—100 kr-nál többet ne adjon, Bukovinából 1000 embert is kap ennyiért; semmiféle pénzt, míg munkába nem állanak, nem ad. Ha ezt el nem fogadják: eddigelő adott minden személynek 5 ft. 50 krt, inkább elveszti ezt az 1000 ftot, ad még nekik rá 1—1 ftot, menjenek mindnyájan haza; vagy ha ez nem tetszik: válaszsának ki magok közül 3 embert s hétfőn reggel menjenek a törvényszék elébe és keressék Nagy Jánoson a mit ígért; tudja ő, hogy a törvényszék azt az 1 ftot elégnék fogja ítélni; később oda nyilatkozott, hogy ő maga is kész a törvényszékre menni, s ha a törvény megítéli az 1 ft. 20 krt, azt is megadja.

A székelyek azzal feleltek, hogy ha el akarja őket bocsátani: tartozik kárpótolni elvesztegetett 2 napjokat, és adjon visszamenetre is 5 ftot, mint az idejövételért; egyéb-iránt ök nem kaptak többet eddig 2 ft. 50 kr-nál, s van olyan is köztük, a ki csak úgy szóra indult ki, de még egy krt. sem látott. Az 1 ft. 20 kr. napszám kötleveiben meg van ígérve nekik; ezt mint meszsziről jöttek s jó munkások megérdemlik; ragaszkodnak a szerződéshez s készek törvényre menni.

Mi azt tanácsoltuk a székelyeknek, hogy álljanak hétfőn munkába 1 ftért is, s aztán keressék törvény előtt a 20 krt, most elégedjenek meg, ha az útköltségül ígért 2 ft. 50 krt, 5 ftra kiegészítik. Eljöttünk.

Eljövételünkkel hallottuk egyik vasúti felügyelőtől, hogy épen az nap délután Gooding mérnöktől, künn a vasútnál az ott dolgozó munkások fizetést kértek az eltölt napokra; a mérnök útasította őket, hogy jöjjenek a városba, majd hétfőn kapnak pénzt, — s tovább akart hajtadni; a munkások szekere elébe állottak, a mérnök rájok lött; szerencse, hogy egy néhány ködobással menekült.

Másnap következő folytatását hallottuk a tegnapi történetnek: később megígérte az igazgatóság, hogy megadja az 1 ft. 20 kr. napszámot is, de csak minden 2 hét elteltével ad készpénzt a lejárt 2 hétre, addig szelvényt osztogat, melyért a vasútnál felállított fogadóknak, enni-inni kapnak. Erre az elkeseredett népnek egyharmada, kora hajnalban, átközödv haza-indult; a többinek napfolytában azt is megígérték, hogy csak álljanak munkába, mert akkor megkapják a hiányzó 2 ft. 50 krt is, s időközben is fizetnek készpénzt a megdolgozott napokért. És most szabadjon nekem is közbeszólnom:

Tudom én, hogy a fogadatlan prókátornak ajtó megett a helye; volt módunk ezt tapasztalni, midőn Kilgour főmérnök ur közvetítésünket rossz neven vette s indulatosan visszautasította; de minden egyébtől eltekintve, éppen nekem, a székely vasúti munkások érdekében való felszólásra, az előzményekben gyökerezö jogom van.

Emlékezhettek azok, kik 1867—68-ban a „Székely Közöny“-t olvasták, hogy alkalom szerint több ízben felszóltam s igyekeztem, többekkel együtt, rábírnai a székelységet az akkor

épült Arad-Fejérvári vonal földmunkálatiban való részvételre. Kaptunk aztán oly magán leveleket, melyek részletesen elbeszéltek: miként szedték rá az Oláhországban dolgozott székely vasúti munkásokat; miként károsították meg újabban az Alvincz-Déva közti vonalra kiment székelyeket: különböző címek alatt napszámaikból levontak; a fizetést későn adták; addig kénytelenek voltak borsos hitelre élni a vállalkozók által nagy nyereséggel fentartott korcsmákban; öszteteszik őket holmi ringy-rongy néppel, kiknél kétszerte többet dolgoznak s kik mégis anynyi fizetést kapnak mint ők; ha kubikra vállaltak munkát: oly messze helyre hordatták velök a kiásott földet, hogy rendes napszámjuk sem került ki sat. A sok szónak a volt a vége. hogy most ne igen merje a falusi székelységet valaki vasúti munkára hívni, mert köszönje meg, ha csak özszeszidják érette. És ez a mostani történet, a csalatkozva hazavándorlott csiki székelyekről szétterjengő hír, sem lesz nagyon alkalmas arra, hogy a vasúti munkálatok hitelét nagyon emelje; a vállalkozók előnyére-e? itéljék meg ők magok. A tárgyalás alatt, a körben álló székelységnek legfőbb bizodalma az volt s azt kiáltották szószólójuknak: „te! mond meg, hogy ez királyi munka s annál meg kell tartani a mit ígérnek“. Ki lesz az oka, ha ezután a „királyi munká“-nak sem lesz hitele a nép közt?

Az elmondottakból tisztán kitünik: hogy közbenjáró Nagy János az útiköltség felét, melyet a kolozsvári igazgatóság a csiki munkások számára határozott s melyet azok 5—6 napi gyalog utazásukkal bővön kiérdemeltek — elakarta vonni; kinek javára? nem tudjuk. Az itteni főmérnök, a helyett, hogy küldöttét vonta volna feleletre, ha az útasítása ellen cselekedett: elég tapintatlan volt a 2 napi éheztetés miatt ingerült nópet, még az által is jobban ingerelni, hogy biztosának eljárását kereken megtagadta, pedig hát Nagy János azt állítja, hogy neki meghatalmazása van ápril végéről, mely szerint 1 frt. 20 krt. is ígérhet, s távsürgőnyt csak azután kapott, miután Csicsóban a szerződést már megkötötte. Kinek van igazaza? nem akarjuk elhatározni.

A sajtónak, mint a nyilvánosság örének kötelessége a védtelenek érdekében felszólalni; a csiki székelyek számára, a hibájukon kívül elvesztegetett péntek és szombat napokért kárpótlást követelni s a t. cz. vasúti igazgatóságot saját érdekében is figyelmeztetni, hogy a munkások napszám fizetéseit ne halasztgassák hetekre, mert ha azalatt a munkás hitelből él, bizonyosan kárt vall; többet költ, mintha készpénzzel vásárolhatna, — s aztán olyan lövésféle esetek is könnyen ismétlődhetnek. . . .

Én pedig, a fennebbi tapasztalaton okulva, azt vagyok kénytelen ajánlani székely atyámfiaimnak, hogy vidékre kiküldött biztosokkal, közbenjárókkal — kik hallomás szerint minden begyűjtött munkás feje után 1 új forint jutalmat kapnak — ezután vasúti munkára ne szerződjenek; hanem kívánják meg, hogy az illető tisztség közbenjöttével közvetlenül a mérnöki hivatal szerződjék velök s küldje ki nekik az úti pénzt. Továbbá kössék ki határozottan, hogy fizetésüket a kikerzés napján kezdve rögtön kapják, ha szintén nem állitnák is őket mindjárt munkába; végre, hogy napszámaikat minden 1—3 nap elteltével készpénzben fizessék ki.

Nem tehetem, hogy ez alkalommal ki ne emeljem Brun

tolmács urnak, — ki francziául, németül, magyarul folyékonyan beszél, — udvarias, előzékeny és megnyerő bánásmódját, melyet a munkások iránt mindvégig tanusított; valamint Kilgour főmérnök urral szemben is ki kell nyilatkoztatnom, hogy én az ő helyén, idegen országban, hol a nyelvet, viszonyokat, szokásokat egyáltalában nem ismerem, minden — bárkitől jövő — felvilágosítást, útbaigazítást elismeréssel fogadnék, ha szintén vérmérsékletemen kellene is egy kis erőszakot tennem.

A vasúti munkálatok figyelemmel kísérésére ezennel különösen felhívjuk vidéki levelezőinket, s másoktól jövő ily tárgyú hiteles tudósításoknak is szívesen megnyitjuk hasábjainkat.

Szabó Sámuel.

Egyveleg.

* **L a p s z e m l é n k** egyrészét a vasúti munkásokról szóló cikk sürgőssége miatt, jövő számunkra kellett halasztanunk.

* **T u d ó s í t á s a i n k** szerint, az ország különböző részeiből: a május eleji fagy Erdélyben nem okozott anynyi kárt, mint a menyinyiről az első hírek szólottak. Legtöbbet szenvedett a szőlő, melynek általában fele, vagy egyharmada elveszett, a Szilágyság nagy részében azonban utólagosan majd mi kár sem mutatkozik. A korai gyümölcs: baraczk, cseresznye, meggy, kevés kivétellel a hideg áldozatja lett; a későbbiekből a mit a hideg megkímélt, leették a hernyók milliói; még legtöbb körtve és szilva maradt; egyes védettebb kátlanokban és a havas-alji tájakon, hol még a természet hátrállott: közepes gyümölcs-termés lesz. Őszvetésekben legtöbb kárt szenvedett a Mezőség, Tordamegye és Aranyosszék; e sorok írója szemeivel látta, hogy az Aranyos völgyében, május elején, még a borsó is le volt forrázva. Szeben környékén az ősz- és tavaszvetés általában jó; szénára kevés kilátás, legelő semmi. Háromszéken és Erdővidéken az őszgabonák kitünő szépek, pünköst előtt már fejüket hányták. A törökbúza, Erdély főtermesztménye, kivált az utóbbi esőzések óta országszerte kielégítő állapotba van.

* **G r o f M i k ó I m r e**, Budán ápril 18-án keltezve, levelet intézett Kolozsvár választóihoz, harmadszori képviselővé választatása alkalmából. E levélből kiemeljük a következő sorokat.

Teendőink közül csak azokat érintem, melyek a vezetésre bízott minisztérium hatáskörébe tartoznak.

Ilyenek: az országnak okvetlenül módokról kell gondoskodni, hogy az országútak hálózata országos költségen kiépíttessék. Továbbá törvényt kell hozni arra, hogy az autonom hatóságok útakat építsenek, mert bár menyinyi vasutat építsünk is, az országútakat nem fogjuk nélkülözhetni; mert ezek a vasútnak gyűjtő ereiként működnek. Rendeznünk kell folyóinkat, csatornák építése által vízi közlekedési eszközeinket kiegészíteni, mert a köz- és vasúton a szállítás oly olcsó soha sem lesz, mint a vízi úton, és főleg nyers termékekben bővelkedő hazánknak ily olcsó szállításra égető szüksége van.

Mindezen közlekedési javítások kétségtelenül tetemes anyagi áldozatokat fognak igényelni; de egy általában nem habozok kijelenteni azt, hogy az ily módon befektetett tőkét a nemzeti vagyonosodás nem csak dúsan kamatozóvá teszi, hanem azokat csak hamar törleszti is.

Végre rendszeresen meg kell alapítanunk vasúti törvényeinket, mert a meglevők sok tekintetben csak ideiglenes határozatokat tartalmaznak.

*Szarvasmarhák tüdővése ellen, mint számtalan-szor: próbált szert ajánlják a tisztított hamuzsirt, ebből naponta este és reggel egy latot egy kupa vízben fel kell olvasztani, aztán beadni. Ezen eljárást aztán folytatni kell hetekig, ha mindjárt eleintén nem is látszik haszna; ha pedig javulás történik, akkor legalább még anynyi ideig kell a beadást folytatni, mint a menynyi idő óta használtatik. Így aztán sikere is lesz.

*Csökönys lovat megindítani. Ha az ilyen ló a kocsit előtt rögtön megáll, s mint ismeretes se veréssel, se egyébbel meg nem indítható, legegyszerűbben segítheti rajta, ha valaki hozzá megy, s egyik fülét kezei közt jó erősen dörzsöli, a csökönys ló erre csak hamar fejét rázza, s huzni kezd. Ha, valahányszor megcsökönysödik, hasonlóképp bánunk vele, ezen baját végkép elhagyja.

Időjárás.

Május 11-én déltájban a hőmérő 22 R. fokot mutatott, a légsúlymérő rendes állásáról csak 1 vonallal tért el. Éjszaktanugatról délkeletnek vonuló zivataros felhők délkeleti széllel s égdörgéssel jelentkeztek; eső azonban csak éjjel esett kevés. 12-én egész nap éjszakeről délnek tartó sűrű zivataros felhők fedték a láthatárt; déli 12 órától 4 óráig ismételve erősen dörgött, mire keleti széllel csendes meleg eső állott be. — 13-án reggel félig borult idő volt, déltájt éjszaktanugatról viharos felhők égdörgéssel és kevés esővel jöttek. Estve fél 11 órakor szép éjszakai fény vala látható. — 14 és 15-én meleg borongós napok. — 16-án borult idő, déli széllel, ismételt dörgéssel s csendes meleg esővel járt. — 17-én már fél 3 órakor reggel a délkeleti láthatáron időző égi háboru menydörgése hallatszott. 8 órakor reggel nyugatról keletnek városunk felé jött jó fél óráig tartó égháboru vonult át nagy dörgéssel és záporosóval, mely az idén Kolozsvárt a legnagyobb vala. A villám egyszer közel és pedig a városi redoute egyik szárnyába a városi törvényszék helyiségébe lecsapott; innep levén, személyt nem bántott, csak egyik szomszéd teremben időző szolgálta kapott gyenge lökést. A légsúlymérő az égháboru alkalmával 0. 30 par. von. emelkedett. A hőmérő az nap + 14 R. foknyi meleget mutatott. — 18-án borult esős idő volt, a hőmérsék 1 fokkal növekedett, noha a déli légfolyam hideg éjszakira változott. — 19 és 20-án meleg borongó napok, délutánoként a délkeleti láthatáron sötét felhők látszóttak, a távoli dörgés is többször viszhangozott. — 21-én reggel és estve derült kellemes, déltájt felhős meleg idő járt. — 22-én a hó második derült napja vala, a hőmérsék délután + 23 és fél R. fokot mutatott. — 23-án korán reggel 4 órakor éjszaktanugatról viharos felhők dörgéssel és esővel jöttek; különben egész nap valamint 24 és 25-én meleg borongós idő vala. — 26-án éjjel után egy negyed 2 órakor égháboru, villámlás, dörgés, s esővel jött. Egész nap meleg, félig borult idő, estve újra zivataros felhők dörgéssel. — 27 és 28-án borongó meleg napok, 29-én derült + 25. 5 R. fok 30-án szinte derült + 27. 4 R. fok.

A légsúlymérő állása csak a hó utolsó napjaiban volt valamivel emelkedettebb a rendesnél. A tulnyomólag uralgó szél a hó első 6 napján az É. a többiben a D. vagy DK-ti volt. Az összes csapadék 18. 4 pár. von. magosságot ért el, melyhez felénél többet szolgáltatott a 17-én esett záporosó 9. 6 pár. vonallal.

Vidéki időjárás. A május 12-ki nagy zápor a Nyárad-völgy jobb oldalán romboló jégesővel vegyest hullott alá; elverte Ákosfalva alját, Cserefalvát egészen, Folyfalva felső határát és pedig oly erővel, hogy a fagytól megkímélt szőlő-rügyeket is letördelte; a hegyi patakok is sok kárt tettek áradásukkal, sőt néhol a Nyárad is. Különös, hogy a Nyárad bal partján eső nem hullott. (Sz. H.)

Ujabbán jégeső a Küküllő mentit látogatta meg Balázsfalvától Küküllővárig. Azt írják, hogy tyúk tojásnyi jégek estek, melyek malaczkokat, juhokat is ütöttek agyon. (Sz. H.)

Május 23-án M.-Vásárhelyt majdnem fél óra hosszant galamb tojásnál nagyobb darabokban hullott a jég, mely gyengébb házfedeleket lyuggatott be, vastag faágokat tördelt le.

Villámütések; május 10-én Disznódon egy parasztot ütött agyon a villám egy fa alatt. Maros-Vásárhelyt máj. 18-án leütött a villám s egy házat ért a Deák-utcában. A házban férj és nő ültek, ez kis gyermekkel ölében. A villanyfolyam a házban levő vasakon haladván, végig szaladott azon vasas ládán is, melyen ülve felejtették volt magokat. Azonban kevés bajjal mindhárman megmenekültek. Legtöbbet a kis gyermek szenvedett, kinek jobb oldaláról, s különösen a lábáról, minden ruhával együtt, a csizmát is leseperte. A rázkodás és gőz miatt eszméletüket, elvesztették ugyan, de orvosi segély következtében hamar felocsudtak, s mint látszik kevés nap alatt egészen kiépültek. (Sz. H.)

A villám f. hó 19-én Nagy-Szeben nagy kaszárnyáját látogatta meg, kárt azonban nem sokat tett, csak egy néhány butort rontott össze.

Üzleti tárcza.

5) Sertés eladás. Pávai V. Elek jószágán Maros-Csesztvén 40 darab 1 $\frac{1}{2}$ éves sertés eladó. — Bővebb tudósítást ad helyben a tulajdonos; u. p. Felvincz.

Nyílt posta.

12.) Dr. Reich Albert urnak Hidvégen. Becses ajánlatát köszönettel vesszük, „a marhavész“-ről szóló czikk kezünkhöz jutott. — 13.) Márk István urnak, Egerpatakon. April 24-iki levele későn jött; a küldött egy főt rendelkezésre bocsátjuk. — Csiszér Lajos urnak M.-Szengyelben. Tordai kereskedő H. az előfizetési díjt 15 kr. híjával küldötte be; alkalom szerint utánpótlását kérjük. Ajánljuk a postai szelvények használatát; olcsóbb és kényelmesebb az előfizetőkre nézve. — 15.) Nagy F. urnak helytt. Igaz, hogy lapunkba csak „rövid farku cikkek“ férnek, de azért a „küküllői levelek“-nek s az öntől jövő más cikkeknek is mindig helye lesz. Kérjük mentől előbb. — 16.) M. K.-nak Mező-Szilváson. Azt a bort az illetők várják; előre készülnek az élvezetre és bírálatra. Irod, hogy csináljunk az „Erdélyi Gazdá“-ból heti lapot, szívesen utánfizettek s időnként irogattok is bele. Az ám! ha nekünk 20 olyan katonánk volna mint te; olvasó közönségünknek is szerényen számított fele része még hiányzik; rég megmondták: „addig nyújtózkodj, meddig a takaró ér.“ — 17.) Wolf Gábor gyógyszerész urnak Tordán. Kedves tudásul vettük, hogy N. F. barátunk felkérésére levelezőül ajánlkozott. A lapot küldjék. — 18.) K. A.-nak helytt. A „kőza gondolat“-ot mihelyt lehet közölni. — 19.) Sz.-cs. M. urnak helytt. „Gazdaságunk hátramaradásának okai“, igen hosszú és csakis elméleti téren mozog; nem a mi közönségünknek való. A kézirat rendelkezésére áll. 20.) Balázs Á. tanár urnak Keszthelyen. Az „értésítvény“ már három számból szorult ki, de okvetlenül közölni fogadjuk üdvöztünket. — 21.) Ebner S. urnak M. Csánban. „A szántás“ némi módosítással közölve lesz; szives közreműködését jövőre is kérjük, pl. időjárás, vetések állapota, közelben eső vásárok ismertetése sat. mind alkalmas és közérdekű tárgyak lennének.

TARTALOM: A K. Monostori gazd. tanintézet II. (vége). — Mezőségi levelek I. — Társalgó: Gyümölcsfa szaporítás. — Vidéki levelezés. — (Mezőség, Torda, Décs). — Alföldi vetések állapota. — Lapszemle (boroszlói kiállítás; Gazd. I. 16.) — A székely vasúti munkásokról. — Egyveleg. — Időjárás. — Üzleti tárcza. — Nyílt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.